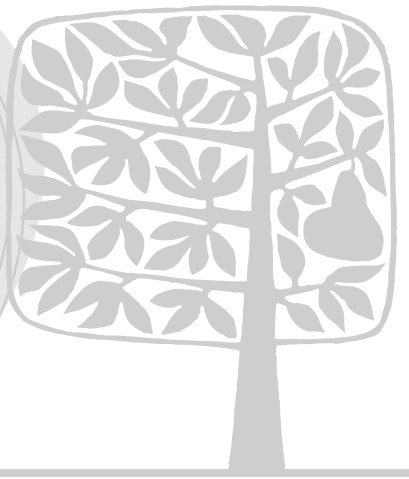

فصل ۱

فرهنگ جهانی

جهان فرهنگی

درس ۱

پرسش‌های بنیادین

- هر فرهنگی در عمیق‌ترین لایه‌های خود به بنیادی‌ترین پرسش‌های بشر پاسخ می‌دهد.
- این پرسش‌ها و پاسخ‌های بنیادین، همان عقاید اساسی یا تصاویر بنیادی هر فرهنگ از انسان و جهان را می‌سازند و به مثابه روح یا شالوده آن فرهنگ عمل می‌کنند.

پرسش‌های بنیادین به سه دسته تقسیم می‌شوند:

۱. هستی‌شناسانه: پرسش‌هایی از قبیل اینکه آیا جهان هستی به همین جهان مادی محدود می‌شود؟
 ۲. انسان‌شناسانه: پرسش‌هایی از قبیل اینکه آیا انسان موجودی مختار و فعال است یا مجبور و منفعل؟
 ۳. معرفت‌شناسانه: پرسش‌هایی از قبیل اینکه آیا تنها راه شناخت، حس و تجربه است؟
- عامل پیدایش جهان‌های فرهنگی مختلف چیست؟ پاسخ‌های متفاوتی که به این پرسش‌های اساسی می‌دهند.

جهان انسانی

- پدیده‌هایی که در اطراف ما قرار دارند، در منظومه‌های بزرگ دسته‌بندی می‌شوند. به این منظومه‌ها به دلیل اهمیت که دارند، «جهان» گفته می‌شود.
- یکی از این جهان‌ها، جهان انسانی است که در زیر، آن را می‌خوانیم.
- جهان انسانی محصول زندگی انسان است و هرچه با اندیشه و عمل انسان پدید می‌آید، مربوط به این جهان است.
- جهان انسانی به دو بخش تقسیم می‌شود:
 ۱. جهان فردی (ذهنی)
 ۲. جهان اجتماعی (فرهنگی)
- با تقسیم جهان انسانی به دو بخش «فردی» و «اجتماعی»، جهان فرهنگی در برابر «جهان ذهنی» قرار داده شده است.
- جهان انسانی اعم از «فردی» و «اجتماعی» در مقابل «جهان تکوینی» قرار دارد.

جهان فردی یا جهان ذهنی

- جهان ذهنی، همان جهان فردی است.
- جهان ذهنی به زندگی شخصی و فردی انسان‌ها بازمی‌گردد.
- ابعاد اخلاقی، ذهنی و روانی انسان‌ها به جهان ذهنی مربوط است.
- این جهان فردی، جهانی است که افراد دیگر با ما در آن شریک نیستند؛ زیرا هر کدام از ما دانسته‌ها، تجربه‌ها و خلقیات ویژه‌ای داریم.

نمونه‌های عینی:

۱. وقتی یک نفر به‌طور فردی کاری هنری انجام می‌دهد که اساساً کار او متفاوت با کار هنری فرد دیگر است، این خلاقیت در جهان فردی او قرار دارد (دقت کنید که اگر کار هنری را در معرض اجتماع و دید دیگران قرار دهد، دیگر نمی‌توان آن را صرفاً در جهان فردی قرار داد).

بخش فردی جهان انسانی؛ سه فرد در یک مسابقه، موضوعی واحد را به سه شکل مختلف خلق می‌کنند.

این تصاویر خلق یک موضوع واحد به سه شکل مختلف را نشان می‌دهد و با دیدن این تفاوت‌ها ما متوجه تفاوت و تنوع بخش فردی جهان انسانی می‌شویم.
۲. وقتی فردی درباره مسئله‌ای خاص می‌اندیشد، در محدوده فردی و ذهنی خود است. مثلاً وقتی شما به این فکر می‌کنید که چطور با دوستان قرار بگذارید و به کوه بروید، در محدوده فردی و ذهنی خودتان هستید.

جهان اجتماعی یا جهان فرهنگی

جهان اجتماعی:

- جهان اجتماعی، همان جهان فرهنگی است.
- جهان اجتماعی، زندگی اجتماعی انسان‌ها را دربرمی‌گیرد.
- جهان اجتماعی دارای هویتی فرهنگی است، به همین دلیل آن را جهان فرهنگی می‌نامند.

نمونه عینی:

زمانی که فردی اندیشه خود (جهان ذهنی) را به صورت گفته یا نوشته بیان می‌کند یا براساس اندیشه و تصمیم خود با دیگران رفتار می‌کند، وارد جهان فرهنگی می‌شود.

فرهنگ:

- شیوه زندگی اجتماعی انسان‌ها را تشکیل می‌دهد.
- حاصل آگاهی مشترک و عمل مشترک انسان‌ها است.

ارتباط میان جهان ذهنی و جهان فرهنگی

بین دو بخش «ذهنی» و «فرهنگی» جهان انسانی (فردی و اجتماعی)، تناسب، هماهنگی و تعامل وجود دارد؛

هر فرهنگ، نوع خاصی از عقاید و خصوصیات ذهنی را در افراد پدید می‌آورد و به همان نوع اجازه بروز می‌دهد و هر نوع عقیده و اخلاقی نیز جویای فرهنگی متناسب با خود است.

- نمودار مقابل رابطه تعاملی بین این دو جهان را نشان می‌دهد:

مقایسه جهان فردی و جهان اجتماعی

جهان اجتماعی	جهان فردی
<ul style="list-style-type: none"> ● زندگی اجتماعی را پدید می‌آورد. ● دارای هویت فرهنگی است؛ (پس جهان فرهنگی) ● زمانی که فردی یک مسئله یا اندیشه را به صورت گفته و نوشته بیان می‌کند. ● زمانی که فردی بر پایه اندیشه و تصمیم خود با دیگران رفتار می‌کند. 	<ul style="list-style-type: none"> ● به زندگی شخصی و فردی انسان بازمی‌گردد. ● مرتبط با ابعاد اخلاقی، ذهنی و روانی انسان‌ها است. ● زمانی که فردی درباره مسئله خاصی می‌اندیشد. ● زمانی که فردی تصمیم می‌گیرد.

سؤال:

در مقابل دو تصویر می‌بینید. آن‌ها را با هم مقایسه کنید و نتیجه را در جای خالی بنویسید؛ سپس پاسخ را بخوانید:

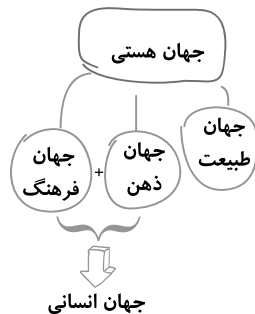
۱. تصویر سمت راست بیانگر بخش جهان انسانی است.
۲. تصویر سمت چپ بیانگر بخش جهان انسانی است.

پاسخ:

برای پاسخ‌دادن به این پرسش، باید این موضوع را لحاظ کنید که نقاش در سمت چپ در حال کشیدن نقاشی است. نقاشی کشیدن وی در این مرحله در جهان فردی خود قرار دارد؛ اما وقتی که این نقاشی در نمایشگاه به نمایش گذاشته می‌شود، وارد جهان اجتماعی می‌شود. (نقاش: پیکاسو / تابلو نقاشی: گرینیکا از پیکاسو)

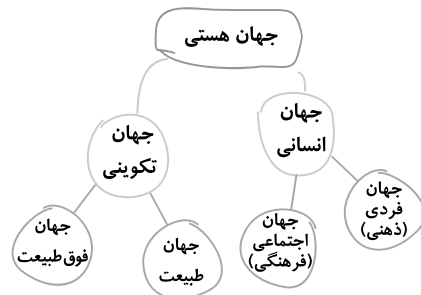
جهان تکوینی

- تمامی پدیده‌های جهان هستی محصول زندگی انسان نیستند.
 - برخی از پدیده‌های جهان هستی، محصول جهان تکوینی و برخی دیگر محصول جهان انسانی است.
- جهان تکوینی
- در مقابل جهان انسانی قرار دارد.
- پیش از انسان وجود داشته است.
- مستقل از خواست و اراده انسانی وجود دارد.

دیدگاه‌های مختلف درباره جهان تکوینی

- الف) گروهی، جهان تکوینی را به طبیعت محدود می‌کنند.
- جهان طبیعت را در برابر جهان انسانی قرار می‌دهند.
 - جهان انسانی را به جهان ذهنی و جهان فرهنگی تقسیم می‌کنند.
 - جهان هستی را به سه جهان تقسیم می‌کنند:
- جهان اول: جهان طبیعت؛ جهان دوم: جهان ذهن؛ جهان سوم: جهان فرهنگ

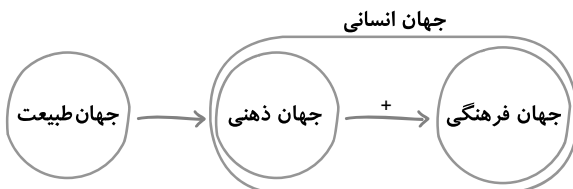

- ب) متفکران مسلمان:
- جهان تکوینی را به جهان طبیعت محدود نمی‌کنند. (جهان طبیعت را بخشی از جهان تکوینی می‌دانند).
 - جهان تکوینی را به دو جهان تقسیم می‌کنند: ۱. جهان طبیعت ۲. جهان فوق طبیعت
 - از چهار جهان سخن می‌گویند.

دیدگاه‌های مختلف درباره تعامل جهان تکوینی و جهان انسانی

دیدگاه اول

- برخی جهان تکوینی را به جهان طبیعت محدود می‌کنند.
 - این گروه جهان طبیعت را مهم‌تر از جهان ذهنی و جهان فرهنگی می‌دانند.
 - از نظر آنان، «ذهن افراد» و «فرهنگ جامعه» هویتی طبیعی و مادی دارند و علوم مربوط به آن‌ها نظیر علوم طبیعی است.
 - بین علوم طبیعی و علوم انسانی تفاوتی قائل نیستند.
 - در نتیجه: ظرفیت‌ها و قابلیت‌هایی را از علوم انسانی و اجتماعی سلب می‌کنند.
 - به رابطه جهان تکوینی و جهان انسانی (ذهنی و فرهنگی) نزد این دیدگاه دقت کنید:
- (در رویکرد تبیینی در جامعه‌شناسی پایه دوازدهم مشاوران آموزش، این دیدگاه را فواید فزاینده)

دیدگاه دوم

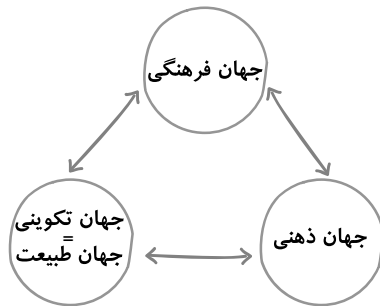
- «جهان فرهنگی» را مهم‌تر از «جهان ذهنی» و «جهان تکوینی» می‌دانند.
 - در نتیجه: «جهان ذهنی» و «جهان تکوینی» اهمیت و استقلال خود را در برابر «جهان فرهنگی» از دست می‌دهد.
 - «جهان ذهنی و فردی» را تابع فرهنگ جامعه می‌دانند.
 - «جهان تکوینی» را ماده خامی برای دخل و تصرف فرهنگ‌ها و جوامع مختلف می‌دانند.
 - به رابطه «جهان تکوینی» و «جهان انسانی» نزد این دیدگاه دقت کنید:
- (در رویکرد تفصیلی در جامعه‌شناسی پایه دوازدهم مشاوران آموزش، این دیدگاه را فواید فزاینده)

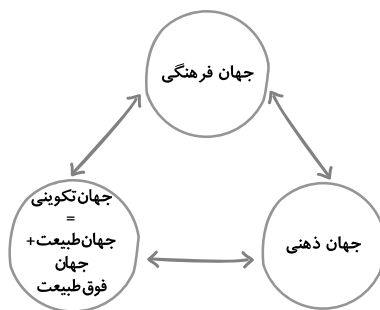
دیدگاه سوم

- هر سه جهان «تکوینی» و «فرهنگی» و «ذهنی» را مهم و در تعامل با یکدیگر می‌دانند.
- به رابطه «جهان تکوینی» و «جهان انسانی» نزد این دیدگاه دقت کنید:
(در رویکرد انتقادی در جامعه‌شناسی پایه دوازدهم مشاوران آموزش، این دیدگاه را خواهید خواند.)

دیدگاه قرآن کریم

- «جهان تکوینی» محدود به جهان طبیعت نیست.
- «جهان تکوینی» براساس حکمت و خواست خداوند، با افراد و جوامع رفتاری حکیمانه دارد؛ یعنی ادراک و آگاهی محدود به انسان نیست.
- قرآن کریم برای «جامعه و فرهنگ» جایگاه ویژه‌ای قائل است (از زندگی و مرگ امت‌ها سخن می‌گوید)، درعین حال «جهان فردی» (بر مسئولیت فرد در قبال فرهنگ و جامعه تأکید می‌کند) را نیز نادیده نمی‌گیرد.
- به رابطه «جهان تکوینی» و «جهان انسانی» نزد این دیدگاه دقت کنید:

خواندیم و دانستیم که

- از منظر قرآن، «جهان تکوینی» زمانی درهای برکت خود را به روی انسان‌ها می‌گشاید که:
- انسان‌ها اخلاقی الهی داشته باشند.
 - جامعه فرهنگ توحیدی داشته باشد.
- در غیر این صورت و در صورت داشتن هویت مشرکانه،
- زمین و آسمان از تعامل سازنده با آن‌ها باز می‌مانند.
 - ظرفیت‌های الهی و آسمانی خود را از آن‌ها پنهان می‌کنند.
- قرآن از موانعی که انسان را از تعامل با جهان هستی باز می‌دارد، به اغلال و سلاسل یاد می‌کند.

سر تا ته درس را دوره کنیم!

مقدمه

(ترکیبی با درس ۴ پایه دهم)

- کدام یک، به ترتیب به «لایه‌های عمیق و بنیادین» و «لایه‌های غیربنیادین» فرهنگ اشاره دارد؟
 - ۱ نمادها و هنجارها - عقاید و ارزش‌ها
 - ۲ عقاید و ارزش‌ها - نمادها و هنجارها
 - ۳ ارزش‌ها و هنجارها - عقاید و نمادها
 - ۴ عقاید و نمادها - ارزش‌ها و هنجارها
- سطوح «ارزش‌ها» و «هنجارها» به ترتیب به کدام بخش از فرهنگ مربوط است؟
 - ۱ غیربنیادین - بنیادین
 - ۲ بنیادین - غیربنیادین
 - ۳ حاشیه‌ای - مرکزی
 - ۴ بیرونی - درونی

(ترکیبی با درس ۳ پایه دهم)

- کدام دسته از ارزش‌های بنیادین، به ترتیب به پرسش‌هایی درباره «روش‌های رویارویی با حقیقت»، «مادی یا معنوی بودن جهان» و «مختار و فعال یا مجبور و کنکاشی» منفع‌ل بودن انسان» پاسخ می‌دهند؟
 - ۱ هستی‌شناسانه - معرفت‌شناسانه - انسان‌شناسانه
 - ۲ معرفت‌شناسانه - انسان‌شناسانه - هستی‌شناسانه
 - ۳ معرفت‌شناسانه - هستی‌شناسانه - انسان‌شناسانه
 - ۴ انسان‌شناسانه - هستی‌شناسانه - معرفت‌شناسانه

جهان انسانی

۴. پدیده‌هایی که در اطراف ما وجود دارند در بزرگ و مهمی دسته‌بندی می‌شوند که به دلیل نامیده می‌شوند.
(۵ نقطه‌ای)
- ۱) منظومه‌های - بزرگیشان - جهان
۲) گروه‌های - بزرگیشان - جامعه
۳) منظومه‌های - اهمیتشان - جهان
۴) گروه‌های - اهمیتشان - جامعه
۵. کدام گزینه، قسمت اول به جهان ذهنی و قسمت دوم به جهان فرهنگی مربوط است؟
(ترکیبی)
- ۱) رفتارها و هنجارهای انسان - آگاهی و عمل مشترک انسان‌ها
۲) ابعاد اخلاقی، ذهنی و عمل انسان - هنجارهای مشترک انسان‌ها
۳) ابعاد اخلاقی و روانی انسان - آگاهی و عمل مشترک انسان‌ها
۴) اندیشه و عمل انسان - رفتارها و هنجارهای مشترک انسان‌ها
۶. کدام گزینه در رابطه با جهان انسانی نادرست است؟
(ترکیبی)
- ۱) جهان انسانی محصول زندگی انسان است.
۲) هرچه با اندیشه و عمل انسان پدید آید، مربوط به جهان انسانی است.
۳) بخشی از جهان هستی است.
۴) جهان انسانی بخشی از جهان فرهنگی محسوب می‌شود.
۷. کدام گزینه در رابطه با عبارت «هر فرهنگی نوع خاصی از عقاید و خصوصیات ذهنی را در افراد پدید می‌آورد و هر نوع اخلاقی نیز جویای فرهنگی مناسب با خود است» درست است؟
(کنگاشی)
- ۱) جهان فرهنگی در برابر جهان ذهنی قرار داده می‌شود.
۲) بخش فردی و ذهنی جهان انسانی سازنده بخش اجتماعی و فرهنگی آن است.
۳) بین جهان ذهنی یا فردی با جهان اجتماعی یا فرهنگی تناسب و هماهنگی وجود دارد.
۴) هریک از دو بخش جهان فردی و اجتماعی جهان انسانی مستقل از یکدیگر عمل می‌کنند.

جهان تکوینی

۸. کدام عبارت در رابطه با جهان تکوینی درست نیست؟
(کنگاشی)
- ۱) جهان تکوینی و جهان انسانی با هم به وجود آمده‌اند.
۲) جهان تکوینی مستقل از خواست و اراده انسانی وجود دارد.
۳) بین دو جهان تکوینی و انسانی ارتباط و پیوند وجود دارد.
۴) بخشی از جهان هستی محصول جهان تکوینی است.
۹. فرهنگ حاصل است. جهان فرهنگی بخشی از جهان است.
(ترکیبی)
- ۱) آگاهی و عمل مشترک آدمیان - انسانی - تکوینی
۲) ارزش‌سازی و باورمندی انسان‌ها - اجتماعی - ذهنی
۳) آگاهی و عمل مشترک آدمیان - انسانی - فرهنگی
۴) شیوه زندگی اجتماعی انسان‌ها - ذهنی - تکوینی
۱۰. جملات «در مقابل جهان انسانی قرار دارد»، «معنای دیگر جهان فردی است»، «پدیدآورنده زندگی اجتماعی است»، «به ترتیب به کدام جهان اشاره دارند؟»
(ترکیبی)
- ۱) جهان تکوینی - جهان ذهنی - جهان ذهنی
۲) جهان تکوینی - جهان ذهنی - جهان فرهنگی
۳) جهان ذهنی - جهان فرهنگی - جهان تکوینی
۴) جهان ذهنی - جهان فرهنگی - جهان تکوینی
۱۱. از نظر گروهی که جهان تکوینی را به جهان طبیعت محدود می‌کنند، چند جهان وجود دارد و این جهان‌ها کدام‌اند؟
(۵ نقطه‌ای)
- ۱) سه - طبیعت - ذهنی - فردی
۲) چهار - طبیعت - فوق طبیعت - فردی - اجتماعی
۳) سه - طبیعت - فرهنگی - ذهنی
۴) چهار - طبیعت - فوق طبیعت - فرهنگی - اجتماعی
۱۲. متفکران مسلمان، به وجود چند جهان معتقد هستند و در مقابل جهان انسانی، کدام جهان را قرار می‌دهند؟
(۵ نقطه‌ای)
- ۱) سه - جهان تکوینی
۲) چهار - جهان طبیعت
۳) سه - جهان طبیعت
۴) چهار - جهان تکوینی

تعامل جهان‌های ذهنی، فرهنگی و تکوینی

۱۳. کدام عبارت به دیدگاه اول درباره «جهان‌های مختلف و ارتباط آن‌ها» به درستی اشاره نمی‌کند؟
(کنگاشی)
- ۱) جهان طبیعت مهم‌تر از جهان ذهنی و جهان فرهنگی است.
۲) نادیده انگاشتن تفاوت میان علوم طبیعی و علوم انسانی درست نیست.
۳) در این دیدگاه ذهن افراد و فرهنگ هر دو هویتی طبیعی و مادی دارند.
۴) علوم مربوط به ذهن افراد و فرهنگ، نظیر علوم طبیعی هستند.
۱۴. نادیده گرفتن تفاوت علوم انسانی با علوم طبیعی توسط طرفداران دیدگاه اول درباره «جهان‌های مختلف و ارتباط آن‌ها» منجر به کدام مورد می‌شود؟
(کنگاشی)
- ۱) ظرفیت‌ها و قابلیت‌هایی را از این دو علم، سلب می‌کند.
۲) علوم طبیعی را با روش علوم انسانی، بررسی می‌کند.
۳) ذهن را به هویتی مادی و فرهنگ را به هویتی غیرمادی منسوب می‌کند.
۴) اختیار انسانی را سلب و قدرت را به دست سرنوشت می‌سپارد.
۱۵. از زاویه دیدگاه دوم، ارتباط جهان تکوینی و جهان انسانی به این شکل است که
(کنگاشی)
- ۱) جهان تکوینی تابع فرهنگ جامعه نیست؛ اما جهان فردی تابع فرهنگ جامعه است.
۲) جهان تکوینی تابع فرهنگ جامعه است؛ اما جهان ذهنی تابع فرهنگ جامعه نیست.
۳) فقط جهان ذهنی تابع فرهنگ جامعه است و به همین شکل جهان فردی نیز تابع فرهنگ جامعه است.
۴) جهان تکوینی تابع فرهنگ جامعه است و به همین شکل جهان ذهنی و فردی نیز تابع فرهنگ جامعه است.
۱۶. گروهی که جهان فرهنگی را مهم‌تر از جهان ذهنی و تکوینی می‌دانند، معتقدند جهان ذهنی و فردی افراد تابع هستند و جهان تکوینی نیز ماده خامی برای است.
(کنگاشی)
- ۱) فکر افراد - جهان فوق طبیعت
۲) جهان فردی - جهان فوق طبیعت
۳) فکر افراد - دخل و تصرف فرهنگ‌ها و جوامع مختلف
۴) فرهنگ جامعه - دخل و تصرف فرهنگ‌ها و جوامع مختلف
۱۷. کدام یک، در رابطه با دیدگاهی که از تعامل سه جهان سخن می‌گوید، درست است؟
(ترکیبی)
- ۱) جهان تکوینی را به جهان طبیعت محدود می‌کند.
۲) جهان تکوینی و انسانی را مهم و در ارتباط با یکدیگر می‌داند.
۳) ذهن افراد و فرهنگ جامعه را دارای هویتی مادی می‌داند.
۴) بین علوم طبیعی و علوم انسانی و اجتماعی تفاوتی قائل نیست.

۱. **گزینه ۲** لایه‌های بنیادین فرهنگ: عقاید و ارزش‌ها / لایه‌های غیربنیادین فرهنگ: نمادها (رفتارها) و هنجارها
۲. **گزینه ۲** لایه‌های بنیادین فرهنگ: یعنی عقاید و ارزش‌ها، عمیق‌ترین و درونی‌ترین لایه فرهنگ هستند و لایه‌های غیربنیادین؛ یعنی هنجارها و نمادها براساس لایه‌های بنیادین فرهنگ شکل می‌گیرند.
۳. **گزینه ۳** روش‌های رویارویی با حقیقت: همان روش‌های شناخت واقعیت است که ارزش‌های معرفت‌شناسانه به آن پاسخ می‌دهد. / بررسی مادی و منوی بودن جهان هستی؛ از طریق ارزش‌های هستی‌شناسانه صورت می‌گیرد. / ارزش‌های انسان‌شناسانه؛ به پرسش‌هایی در ارتباط با انسان پاسخ می‌دهد.
۴. **گزینه ۳** پدیده‌هایی که در اطراف ما وجود دارند، در منظومه‌های بزرگ و مهمی دسته‌بندی می‌شوند که به دلیل اهمیتشان، جهان‌نامیده می‌شوند.
۵. **گزینه ۳** جهان ذهنی با اندیشه، تصمیم‌گرفتن، ابعاد اخلاقی، ذهنی و روانی انسان‌ها مرتبط است و به همین دلیل بخش اول گزینه‌های «۱»، «۲» و «۴» نادرست است. / جهان فرهنگی (= جهان اجتماعی) با آگاهی و عمل مشترک انسان‌ها مرتبط است که در گزینه‌های «۱» و «۳» درست آمده است.
۶. **گزینه ۴** گزینه «۴» نادرست است؛ چراکه این جهان فرهنگی است که بخشی از جهان انسانی است، نه برعکس.
۷. **گزینه ۳** این جمله بیانگر هماهنگی و تناسب میان جهان فردی و اجتماعی است.
۸. **گزینه ۱** جهان تکوینی پیش از انسان وجود داشته است، نه هم‌زمان با جهان انسانی.
۹. **گزینه ۱** آگاهی و عمل مشترک انسان‌ها، فرهنگ نامیده می‌شود. / جهان فرهنگی بخشی از جهان انسانی است. / این «جهان تکوینی» است که پیش از انسان وجود داشته است و مستقل از خواست و اراده انسان بوده است.
۱۰. **گزینه ۲** جهان تکوینی در مقابل جهان انسانی قرار دارد؛ بنابراین گزینه‌های «۳» و «۴» را رد می‌کنیم. معنای دیگر جهان فردی، جهان ذهنی است. با این اطلاعات هنوز نمی‌توانیم از بین گزینه‌های «۱» و «۲» یکی را رد کنیم؛ پس بخش سوم تست را بررسی می‌کنیم. پدیدآورنده زندگی اجتماعی، جهان اجتماعی است، نه جهان ذهنی.
۱۱. **گزینه ۳** از دیدگاه این گروه، سه جهان وجود دارد: طبیعت، فرهنگی (اجتماعی) و فردی (ذهنی).
۱۲. **گزینه ۴** متفکران مسلمان، جهان هستی را به دو جهان انسانی و تکوینی تقسیم می‌کنند و جهان تکوینی را به دو جهان «طبیعت» و «فوق طبیعت» و جهان انسانی را به دو جهان «ذهنی» و «فرهنگی» تقسیم می‌کنند؛ پس جهان هستی را به چهار جهان تقسیم می‌کنند.
۱۳. **گزینه ۲** در دیدگاه اول، بین علوم طبیعی و علوم انسانی تفاوتی قائل نیستند؛ پس گزینه «۲» نادرست است.
۱۴. **گزینه ۱** نادیده گرفتن تفاوت علوم انسانی و علوم طبیعی توسط طرفداران دیدگاه اول، منجر به سلب ظرفیت‌ها و قابلیت‌های این دو علم می‌شود.
۱۵. **گزینه ۴** دیدگاه دوم، جهان ذهنی و جهان طبیعی را تابع جهان فرهنگ می‌داند.
۱۶. **گزینه ۴** دیدگاه دوم، جهان ذهنی و جهان تکوینی را تابع جهان فرهنگی می‌داند و جهان تکوینی را ماده خامی برای دخل و تصرف فرهنگ‌ها و جوامع مختلف در نظر می‌گیرد.
۱۷. **گزینه ۲** هر سه دیدگاه، از سه جهان سخن می‌گویند؛ اما وقتی از تعامل می‌گوییم گزینه‌ای پاسخ تست خواهد بود که اشاره به دیدگاه سوم داشته باشد. گزینه «۱» در ارتباط با دیدگاه اول و دوم درست است؛ اما در ارتباط با دیدگاه سوم نادرست است. / گزینه‌های «۳» و «۴» در ارتباط با دیدگاه اول درست و در رابطه با دیدگاه سوم نادرست هستند.
۱۸. **گزینه ۳** از دیدگاه قرآن، هر دو جهان «فرهنگی» و «عینی» مهم و دارای رابطه تعاملی و متقابل هستند.
۱۹. **گزینه ۱** «الف» «شناسایی» و «امکان شناسایی یا عدم امکان شناسایی» به حوزه «روش» برمی‌گردد و هر چه به حوزه «روش» برگردد، به این معناست که جزء پرسش‌های بنیادین «معرفت‌شناسانه» است. / «ب» وقتی در مورد «تغییر یا عدم

- تغییر» هر چیزی در جهان حرف می‌زنیم، به این اشاره داریم که آیا در آن مورد «اختیار یا اجبار» داریم یا خیر؟ و این پرسش، «انسان‌شناسانه» است. / «پ» وقتی از «وجود داشتن یا نداشتن» چیزی در جهان سخن می‌گوییم، به پرسش بنیادین «هستی‌شناسانه» اشاره داریم. / «ت» وقتی از شناخت و روش‌های آن سخن می‌گوییم، به پرسش بنیادین «معرفت‌شناسانه» اشاره داریم.
۲۰. **گزینه ۴** قبل از هر چیز بدانید که «تصاویر بنیادین» همان «پرسش‌های اساسی» هستند و پرسش‌های اساسی فقط به «عقاید» اشاره دارند؛ پس گزینه‌های «۱»، «۲» و «۳» نادرست هستند و پاسخ گزینه «۴» است. مثال‌هایی که در هر کدام از گزینه‌ها آورده‌ایم را یاد بگیرید؛ مثال گزینه‌های «۱» و «۴» به عقاید اشاره دارند؛ مثال گزینه «۲» به نماد و مثال گزینه «۳» به هنجار اشاره دارد.
۲۱. **گزینه ۱** «الف» این عبارت که عین عبارت کتاب درسی نیز هست، به ویژگی‌های فردی اشاره دارد؛ پس مربوط به جهان ذهنی یا فردی است. / «ب» واژه کلیدی در این عبارت «اندیشیدن» است و هرگاه عبارتی ببینیم که فقط در مورد «اندیشیدن» حرف می‌زند، بی‌شک به جهان فردی یا ذهنی اشاره دارد. / «پ» در این عبارت «عمل کردن براساس اندیشه» بیان شده است و هر نوع عمل کردنی به جهان اجتماعی یا فرهنگی اشاره دارد.
۲۲. **گزینه ۳** اندیشیدن و تصمیم‌گرفتن امور ذهنی هستند و هنوز به عمل درنیامده‌اند؛ بنابراین با جهان ذهنی و زندگی شخصی فرد مرتبط هستند؛ اما «تفسیر کردن و بیان اندیشه» به صورت گفته و نوشته، رفتاری رو به دیگران است و فرد را وارد جهان اجتماعی می‌کند؛ پس عبارت اول، بیانگر زندگی شخصی یا جهان ذهنی و عبارت دوم، بیانگر جهان اجتماعی است.
۲۳. **گزینه ۴** «تفسیر کردن و بیان اندیشه» به صورت گفته و نوشته، رفتاری رو به دیگران است و فرد را وارد جهان اجتماعی می‌کند و عبارت دوم نیز رفتارکردن براساس اندیشه خود است که آن نیز فرد را وارد جهان اجتماعی یا فرهنگی می‌کند. در عبارت سوم فقط اندیشیدن مطرح است، بدون اینکه به امر بیرونی تبدیل شود؛ در نتیجه در جهان فردی یا ذهنی قرار دارد.
۲۴. **گزینه ۲** «الف» اگر به جای «هر فرهنگی» گفته می‌شد «هر فردی» و به جای «فرهنگ‌های دیگر» گفته می‌شد «افراد دیگر» درست بود. / «ب» اگر به جای «بخش فرهنگی» گفته می‌شد «بخش فردی یا ذهنی» درست بود. / «پ» اگر به جای «فرهنگی و اجتماعی» گفته می‌شد «فرهنگی و فردی» یا «اجتماعی و ذهنی» درست بود. / «ت» درست است.
۲۵. **گزینه ۱** «الف» و «ب» درست هستند. / «پ» اگر به جای «جهان‌های فردی» گفته می‌شد «جهان‌های فرهنگی» درست بود. / «ت» اگر به جای «جهان اجتماعی» گفته می‌شد «جهان فردی» درست بود. یک نکته مهم؛ به شکل کتاب در صفحه چهار نگاه کنید، سه تصویر را نشان می‌دهد که با ماسه مجسمه‌ای ساخته‌اند. اینکه مجسمه‌های آن‌ها با هم متفاوت است، به تفاوت جهان‌های فردی آن‌ها اشاره دارد؛ اما این موضوع که دارند با هم مسابقه می‌دهند، باعث می‌شود که ساختن مجسمه توسط آن‌ها در جهان اجتماعی قرار بگیرد.
۲۶. **گزینه ۲** «الف» آوازخواندن در حمام، امر فردی است. (اگر در ادامه جمله گفته می‌شد که مادرمان داد زد که «بچه سرمان را بردی» در این صورت، اجتماعی می‌شد. / «ب» سلام کردن رو به دیگری است و با سلام کردن قدم در جهان اجتماعی (فرهنگی) گذاشته‌ایم. / «پ» امر فردی است؛ چراکه «ترس» امر فردی و ذهنی است. (اما اگر می‌گفت که به این دلیل، در مدرسه تنبیه شدیم، امر اجتماعی بود). / «ت» نوشتن دفتر خاطرات برای یک امر بیرونی به نام روزنامه دیواری، رو به دیگران دارد و امر اجتماعی است.
۲۷. **گزینه ۴** بررسی همه گزینه‌ها: گزینه «۱»؛ بخش اول و دوم درست هستند. / گزینه «۲»؛ بخش اول درست است. جهان انسانی و زیرمجموعه‌هایش (جهان اجتماعی و جهان فردی) با انسان به وجود می‌آید و بدون انسان وجود ندارد. بخش دوم به جهان فردی اشاره دارد که جهان فردی نیز در حوزه جهان انسانی است و درست است. / گزینه «۳»؛ بخش اول درست و بخش دوم، نادرست است. جهان انسانی در مقابل جهان تکوینی است. / گزینه «۴»؛ بخش اول نادرست است؛ زیرا جهان انسانی است که به جهان فردی و اجتماعی (فرهنگی) تقسیم می‌شود، نه جهان فرهنگی. بخش دوم کاملاً درست است.